

22.3.2007

Dnro 509/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

SYYTTÄMÄTTÄJÄTTÄMISPÄÄTÖKSEN AVOIN PERUSTELEMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvostelee 17.2.2005 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelussa kahta Helsingin kihlakunnan syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä n 21.12.2004 tekemää syyttämättäjättämispäätöstä. Lisäksi kantelija arvostelee valtiosyyttäjä n 9.2.2005 kantelijan kanteluun valtakunnansyyttäjän valtuuksin tekemää päätöstä. Kantelija katsoo, että tutkintapyynnössä mainitut henkilöt olivat syyllistyneet työturvallisuusrikokseen ja työsyrintään. Hän on kertonut nostaneensa heitä vastaan syytteen Helsingin käräjäoikeudessa. Kantelija pyytää, että asian syyteharkinta arvioitaisiin vielä uudelleen.

Kantelija katsoo, että kihlakunnansyyttäjä ei ottanut huomioon Uudenmaan työsuojelupiirin asiassa antamaa lausuntoa. Hän ei edes maininnut lausuntoa päätöksessään, saati sitten sitä arvioinut. Valtiosyyttäjän päätöksessä lausunto on mainittu, mutta asian lopputulokseen se ei ole vaikuttanut.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan kantelija oli tehnyt 17.4.2003 Helsingin poliisilaitokselle tutkintapyynnön, jossa hän oli pyytänyt tutkimaan, olivatko X ry:n toiminnanjohtaja ja joku muu työnantajan edustaja syyllistyneet työturvallisuusrikokseen ja työsyrintään 1.9.2001 ja 24.2.2003 välisenä aikana. Kantelija oli valittu työpaikallaan työsuojeluvaltuutetuksi ajalle 2002–2003. Hän oli saanut käsityksensä mukaan perusteettomia varoituksia ja hänet oli siirretty toisarvoisiin tehtäviin sekä sijoitettu muun muassa työskentelemään niin sanottuun konesaliin. Huoneessa työskenteli toinen henkilö ja siinä oli "serveri", jonka vuoksi työtilan lämpötila oli korkea. Viimeisin varoitus oli päivätty 19.2.2003 ja sitä oli käytetty muodollisena perusteena työsuhteen purkamisessa 24.2.2003.

Helsingin poliisilaitos hankki asian tutkinnassa muun muassa Uudenmaan työsuojelupiirin 2.7.2004 päivätyn lausunnon, jossa työsuojelupiiri totesi

seuraavaa: "Työsuojelutoimisto esittää, että asiassa nostetaan syyte työsyrjinnästä ja työturvallisuusrikoksesta". Työsuojelupiiri katsoi lausunnossaan näyttävän todennäköiseltä, että kantelijaa oli kohdeltu epäasiallisesti ja häiritty työssään tavalla, joka on ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa kantelijan terveydelle. Työsuojelupiirin arvion mukaan asiassa oli syyllistytty työturvallisuusrikokseen. Lisäksi työsuojelupiiri katsoi asiassa olevan merkkejä siitä, että X ry:n toimitusjohtaja oli syyllistynyt kantelijan työsyrintään vähentämällä asiantuntemusta vaativia työtehtäviä, antamalla koulutusta ja osaamista vastaamattomia työtehtäviä, antamalla epämääräisiä tehtäväksi antoja, antamalla epärealistisia tavoitteita, vaatimalla työsuunnitelmien tekemistä muista poikkeavasti, vaatimalla ylimääräisen tuntikirjanpidon pitämistä, erottamalla tiimityöskentelystä, vaihtamalla työhuoneen selvästi aikaisempaa huonompaan ja asettamalla kantelijan epäedulliseen asemaan työsuojeluvaltuutettuna toimimisen ja mielipiteiden esittämisen vuoksi. Työsuojelupiirin mukaan yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja ja hallitus ovat laiminlyöneet oman vastuunsa asiassa. Työsuojelupiiri esitti, että asiassa nostetaan syyte työsyrjinnästä ja työturvallisuusrikoksesta.

Kihlakunnansyyttäjä teki 21.12.2004 kaksi syyttämättäjättämispäätöstä, joissa hän katsoi, että asiassa ei ole näyttöä rikoksesta tai todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Hän viittasi päätöksessään esitutkinnassa annettuihin todistajan lausuntoihin, mutta hän ei maininnut päätöksessään lainkaan työsuojelupiirin lausuntoa, ei edes sitä, että tällainen lausunto olisi annettu.

Kantelija kanteli syyttämättäjättämispäätöksestä valtakunnansyyttäjälle. Valtionsyyttäjä totesi valtakunnansyyttäjän valtuuksin 9.2.2005 antamassaan päätöksessä, että asiassa ei ollut ilmennyt perusteita, joiden johdosta valtakunnansyyttäjän olisi syytä ottaa asia uudelleen ratkaistavaksi. Kihlakunnansyyttäjä n ratkaisut jäivät syyttäjän pysyviksi ratkaisuiksi. Kantelija oli toimittanut Valtakunnansyyttäjänvirastoon asiaa koskevan esitutkintapöytäkirjan sekä 26.1.2005 Helsingin kärjäoikeudelle osoittamansa haastehakemuksen.

Kantelija oli itse asianomistajana nostanut syytteen Helsingin kärjäoikeudessa työnantajansa toiminnanjohtajaa ja hallituksen puheenjohtajaa vastaan työturvallisuusrikoksesta ja työsyrjinnästä. Kantelija on myöhemmin kertonut luopuneensa syytteestä asiassa saavutetun sovinnon takia.

3.2 Arviointi

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 §:n mukaan virallisen syyttäjän on nostettava syyte, kun on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi.

Valtionsyyttäjä tuo selvityksessään esiin perusteet, joilla valtakunnansyyttäjä ottaa kanteluteitse toimitetun asian uuteen syyteharkintaan. Kysymyksessä on syyttäjäntoiminnan asianmukaisuuden valvonta. Asia tutkitaan, jos on

perusteita epäillä syyttäjän ylittäneen harkintavaltansa tai jos syyttäjän ratkaisu on merkittävästi poikennut syyttäjien yleisestä ratkaisukäytännöstä. Tässä tapauksessa syyteharkinnan kohteena olleista teoista oli jo kulunut pitkä aika siten, että säännönmukainen syyteoikeuden vanhentumisaika oli jo lähes kulunut umpeen viimeistenkin osatekojen osalta. Asia olisi todennäköisesti edellyttänyt lisätutkintoja. Lisäksi kantelija oli itse saattanut asian kärjäoikeuden ratkaistavaksi. Valtionsyyttäjän mukaan se, että syyttäjä päätyy yksittäistapauksessa työsuojelupiirin lausunnosta poiketen syyttämättä jättämiseen, ei osoita, että syyttäjä vähätelisi työntekijän oikeuksia tai työsuojeluviranomaisen toimintaa.

Näytön arvioinnissa täytyy myös muistaa, että syytekynnys on alempi kuin tuomitsemiskynnys. Syyttäjä ei voi tässä arvioinnissa asettua tuomioistuimen rooliin ja jättää syyttämättä tapauksissa, joissa näytön punnitseminen on tuomioistuimen tehtävä.

Kihlakunnansyyttäjän ratkaisussa kiintyy huomio siihen, että siinä ei juuri tuoda esiin syytteen nostamista puoltavia seikkoja, vaikka myös sellaisia seikkoja oli tullut esituttuun esitutkimuksessa sekä todistajien kertomuksissa että työsuojelupiirin antamassa lausunnossa. Perusteluissa käsitellään lähes pelkästään syyttämättä jättämistä puoltavia seikkoja. Perusteluissa ei edes mainita työsuojelupiirin lausuntoa, vaikka kyseisessä lausunnossa työsuojelupiirin työsuojelutoimisto erityisviranomaisena arvioi asiassa todennäköisesti tapahtuneen työsyörintä- ja työsuojelurikoksen.

Kihlakunnansyyttäjä katsoo selvityksessään, että esitutkimusraportti ja sen liitteenä ollut työsuojelupiirin lausunto ovat kokonaisuudessaan olleet hänen syyteharkintansa pohjana, vaikka kaikkea esitutkimusraportissa esitettyä ei ole erikseen syyttämättä jättämispäätöksessä mainittu. Tuolloin vielä voimassa olleissa valtakunnansyyttäjän yleisohjeissa syyttäjille ei ole määrätty erityisesti siitä, että syyttäjän tulisi ratkaisua tehdessään käsitellä työsuojeluviranomaisen kannanottoa jollakin määrättyllä tavalla. Siihen, että ratkaisussa ei tällä kertaa mainita työsuojelupiirin lausuntoa, ei kihlakunnansyyttäjän mukaan liity millään tapaa periaatteellista tai muutoinkaan vakiintunutta toimintalinjaa. Hän kertoo viittaavansa tavallisesti lausuntoon tai käsittelevänsä sen sisältöä, mikäli siinä on seikkoja, joihin on tarpeen vedota. Se, että tällä kertaa lausuntoon ei ollut viitattu, saattaa johtua siitä, että päinvastoin kuin tyypillisesti työsuojeluviranomaisen lausunnossa, tässä on useissa kohdissa käytetty ilmaisuja "näyttää siltä" ja "on merkkejä". Nämä muotoilut jättävät kannanotot yleiselle tasolle.

Omana käsityksenäni totean ensinnäkin, että kihlakunnansyyttäjä on ratkaissut asian hänelle lain mukaan kuuluvan harkintavallan nojalla. On kuitenkin todettava, että asiassa olisi voitu perustellusti päätyä myös toisenlaiseen lopputulokseen. Valtionsyyttäjä on niin ikään valtakunnansyyttäjän valtuuksien tekemässään ratkaisussa toiminut hänelle kuuluvan harkintavallan puitteissa.

On tärkeää, että näytön puuttumisen perusteella tehtyjen syyttämättä jättämispäätösten perustelut ovat avoimet ja vakuuttavat. Tämän vuoksi niissä on syytä selostaa ainakin pääosin myös sellaiset syytteen

nostamista puoltavat seikat, joilla on merkitystä syytekynnyksen ylittymisen objektiivisessa arvioimisessa. Pelkkien syyttämättä jättämistä puoltavien seikkojen mainitseminen ei riitä. Näytön arvioinnissa on tämän jälkeen tuotava esiin perustelut ja johtopäätös, joilla syyttämättäjättämiseen on päädytty. Muussa tapauksessa perusteluja ei voida pitää avoimina eikä myöskään vakuuttavina.

Tässä tapauksessa työsuojelupiirin lausunnossa on toki kihlakunnansyyttäjän mainitsemia sanontoja. Ne ovat kuitenkin vain irrallisia osia työsuojelupiirin lausunnosta. Työsuojelupiirin työsuojelutoimisto esittää nimittäin yksiselitteisesti, että asiassa nostetaan syyte työsyrynnästä ja työturvallisuusrikoksesta. Käsitykseni mukaan tämä on niin voimakas kannanotto työsuojelun asiantuntijaviranomaiselta, että syyttäjän olisi tullut ainakin mainita tämä lausunto, siinä tehty esitys ja johtopäätökset syyttämättäjättämispäätöksessään. Työsuojelupiirin lausunnossa todetaan muun muassa, että kantelijan työsuhde oli purettu vain muutama työpäivä varoituksen antamisen jälkeen. Edelleen lausunnossa todetaan, että varoituksen tarkoituksena on antaa työntekijälle mahdollisuus korjata varoituksen tarkoittama työvelvoitteen laiminlyönti. Tämä ei voi tapahtua muutamassa päivässä. Kantelijan kertomusta tukevia todistajien lausuntoja ei päätöksessä ole myöskään selostettu. Päinvastaiset todistaja lausunnot sen sijaan on tuotu esiin. Käsitykseni mukaan kihlakunnansyyttäjän olisi tullut selostaa edellä mainitut seikat päätöksessään. Vasta sen jälkeen hän olisi voinut esittää ne argumentit, joihin hän perusti syyttämättä jättämisen ja joilla hän tuli todistusaineiston arvioinnissa toiseen lopputulokseen kuin työsuojelupiiri omassa lausunnossaan.

Työsuojelu on tärkeä osa ihmisten jokapäiväistä elämää. Useissa yhteyksissä on todettu, että työsuojelua ei voida hoitaa eikä työelämään kohdistuneita rikoksia ja rikkomuksia selvittää ilman viranomaisten yhteistyötä. Työrikosten lyhyt kahden vuoden syyteaika edellyttää hyvää yhteistyötä poliisin, työsuojeluviranomaisten ja syyttäjän välillä. Tähän nähden olisi luonnollista, että asiantuntijaviranomaisen kannanotot mainitaan ja näin osoitetaan, että ne on otettu huomioon syyteratkaisussa. Käsitykseni mukaan työsuojelupiirin lausunnossa oli selkeä kannanotto ja esitys syytteen nostamisesta. Käsitykseni mukaan kihlakunnansyyttäjän olisi tullut tuoda ainakin tämä työsuojelupiirin lausunnon olennainen kannanotto perusteluissa esiin ja sen jälkeen esittää ne seikat, joiden perusteella hän päätyi päinvastaiseen eli syyttämättäjättämisratkaisuun.

3.3

Toimenpiteet

Saatan kohdassa 3.2 selostetun käsitykseni syyttämättäjättämispäätöksen avoimesta perustelemisesta, etenkin työsuojelupiirin kannanoton ja johtopäätöksen mainitsemisesta ja ainakin lausunnon mainitsemisesta syyttämättäjättämispäätöksen perusteluissa kihlakunnansyyttäjän tietoon. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä hänelle sekä Valtakunnansyyttäjänvirastoon tiedoksi.